BOUTERBODE

In *Bouterbode* 76 vertelden we over de vondst van een nieuwe *Paulus*-tekening, die bij een van onze lezers aan de muur hing.
Hij leek op de omslagillustratie van het boek *Paulus en Wawwa*, ware het niet dat de schaterlachende Salomo zijn plaats had afgestaan aan een meer bedeesd kijkende Oehoeboeroe.

Paulus en Wawwa
Origineel of namaak

De vraag was alleen of het wel een originele Dulieu was, of toch namaak.
Afgaande op de foto die we bij de informatie ontvingen kon het beide kanten op, maar twee *BB*-abonnees lieten ons bij voorbaat al weten er van overtuigd te zijn dat het nep was. Voor ons des te interessanter om de plaat aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Dichtgeknepen ogen

Beide critici wezen ons op de vreemde ogen van de oude uil, die hij half heeft dichtgeknepen. Maar leggen we de tekening naast onze eigen *Wawwa*-uitgave, dan zie je dat Salomo zijn ogen op vrijwel dezelfde manier dichtknijpt. Daar kunnen we ons dus niet aan vasthouden.
De enige oplossing was om de illustratie heel nauwgezet te onderzoeken. Daarvoor zou hij uit zijn omlijsting moeten en daar stemde de eigenaar gelukkig mee in.

Duidelijkheid

Op het eerste gezicht is het een mooie aquarel, in beste staat ook, met een ietwat haastig ingekleurde achtergrond. Het mist nog de verfijning van een afgewerkte definitieve illustratie.
Wat opvalt is de precisie waarmee bijvoorbeeld de stiksellijntjes op de kop van het olifantje zijn aangebracht en ook die op zijn rug. Verder heeft het dier tussen oor en mond een 'dubbele nekplooi', die ook zichtbaar is op de omslagtekening van oudere *Wawwa*-drukken vanaf 1963. Het lijkt er nog het meeste op dat het aquarel een eerste opzet is voor het omslagbeeld van de Duitse uitgave (dat ook later voor de **Gouden klassieker** is gebruikt), maar dat de vervanging van Salomo door Oehoeboeroe qua compositie en kleurbeeld tegenviel. En dus koos Dulieu voor *Paulus und Wawwa* uiteindelijk toch weer voor een afbeelding met de raaf,

– LEES VERDER OP PAGINA 3

Echt of onecht

Het werk van beeldend kunstenaar Jean Dulieu bezit een eigen karakter en valt nauwelijks door anderen te imiteren. Dat wil niet zegen dat er in het verleden geen pogingen zijn gedaan, maar altijd was namaak van echt te onderscheiden.

Een heel enkele keer stuit je op een vondst die je even doet twijfelen. Dan is het zaak goed onderzoek te doen en de waarheid boven tafel te krijgen.

In deze Bouterbode vindt u twee artikelen rond dit onderwerp. Maar als u zelf ook voorbeelden heeft, mag u ons dat laten weten!

De continuing story van Paulus & Douwe

Stel je heet Edgar Agterberg en je verzamelt tekeningen die stripmakers speciaal voor jou hebben gemaakt. Wat doe je dan als de tekenaars die je het meest aanspreken niet meer in leven zijn? Dan ga je op zoek naar iemand die de kunst verstaat de zo herkenbare stijlen van die oude meesters heel dicht te benaderen.

Edgar ontmoette Gerben Valkema, tekenaar van de krantenstrip *Elsje*, die in het verleden meer dan eens bewezen heeft bijna elke tekenstijl 'aan te kunnen'. Van jongs af aan bewonderde Valkema het werk van de grootmeesters en bestudeerde hij hun lijnvoering en composities met analytische blik. Eenmaal zelf stripmaker overwon hij zijn schroom en probeerde hij de stijl van deze beroemdheden in zijn vingers te krijgen. Dat nam veel tijd in beslag, maar de resultaten waren bemoedigend.

Striprofiel-omslag

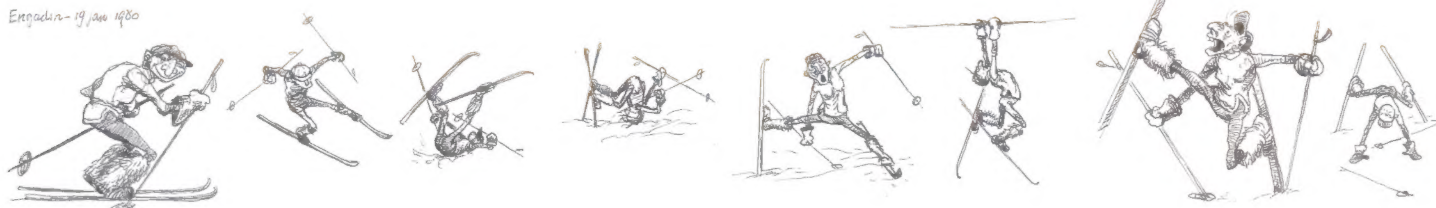
Gerben liet zich vervolgens overhalen een tekening te maken met daarin de karakters waaraan Edgar destijds verslingerd was geraakt, Heer Bommel en Tom Poes, Douwe Dabbert én Paulus de boskabouter. Zijn wens was om Paulus en Douwe tegen een achtergrond van bomen te plaatsen, ergens opzij de Toonder-karakters en helemaal in de verte een berg, precies zoals zijn naam aangaf.

'Het vreemde was dat hij de tekening nauwkeurig omschreef, inclusief een handdruk van die kabouters. Maar toen ik over dat bekende *Striprofiel*-omslag begon kende hij die niet,' vertelde Gerben. 'Dat was raar, want hij omschreef die tekening haast één op één: Douwe en Paulus die elkaar de hand schudden, natuurachtergrondje... Misschien heeft hij die cover ooit wel gezien, maar had hij het niet bewust onthouden.'

Bijna volmaakt

Wat opvalt is dat Gerben de drie figuren perfect heeft neergezet, maar dat Paulus duidelijk iets meer moeite kostte. Hij wist het werk van Dulieu heel goed te treffen, maar Paulus kreeg een Toonderiaanse lijnvoering. Net als in de de *Tom Poes*-strip werd het hoofd van Paulus bovendien net iets te groot en net even te karikaturaal getekend. Dat alles geeft aan hoe moeilijk Dulieus stijl valt te kopiëren.

'Los van dat het een tekening in opdracht is, was het voor mij ook een stevige oefening,' vervolgt Gerben. 'Paulus leek zo op het eerste gezicht simpel te tekenen, maar schijn bedriegt. Het valt helemaal niet mee om hem treffend op papier te zetten. Elke lijn zit bij

UIT DE SCHATKAMER VAN

AFLEVERING 14

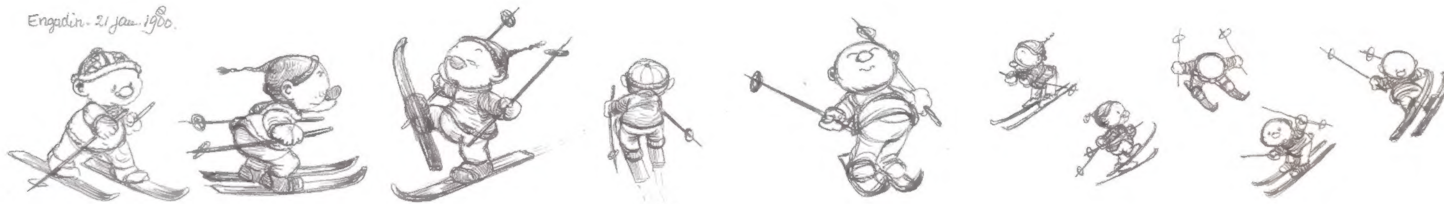
Nadat de mussen al weken dood van het dak vielen en werd het hoog tijd voor enige verkoeling.

Daarom gingen we in ons Archief Jean Dulieu op zoek naar koude beelden.

We vonden die in de vorm van twee kleine schetsen, die Dulieu halverwege de maand januari van 1980 in het Engadin maakte, het hoogstgelegen bergdal van Zwitserland.

De eerste dag was Eucalypta de klos. Net als met haar toverkunsten bracht het enge mens er ook op de lange latten niets van terecht. Ze stuntelde zowel boven als onder de sneeuw. Een drama! We kunnen ons zo maar voorstellen dat de vakantie voor de Van Oorts nog maar net was begonnen en dat de kunstenaar behoefte had zich even af te reageren.

Nee, dan Paulus! De boskabouter liet twee dagen later zien dat klein van stuk zijn soms z'n voordelen heeft. Er zit vaart in zijn bewegingen en hij amuseert zich prima, dat is wel duidelijk. Kennelijk was het een zonnige dag en voelde Dulieu zich weer prima.

Dulieu precies waar ie hoort. Het is een lastig, maar leuk figuurtje! Dat zelfde geldt uiteraard voor Douwe, Bommel en Poes, maar die had ik al eens eerder getekend, dus daar had ik een kleine voorsprong.'

Alles klopt!

'Wat Paulus zo moeilijk maakt, is de persoonlijke touch die er in zit. Eén lijntje verkeerd en het ziet er alweer heel anders uit. Als Dulieu Paulus tekende varieerde hij telkens in vorm en uitwerking, maar zijn hand, zijn karakter bleef er altijd in zitten. Op de een of andere manier klopt alles steeds.
Jean Dulieu tekende veelal vanuit cirkels en dat doe ik ook. Zelfs met Elsje doe ik dat. Ik dacht dat écht goede tekenaars de cirkels wel zouden laten varen, maar haast al mijn grote helden zijn dat blijven doen: Jan Kruis, Daan Jippes, Dick Matena, noem maar op. Allemaal gebruikten ze hun hele carrière die cirkeltechniek. En niet voor niets natuurlijk.'

Kijkje in de keuken

Dat er aan een dergelijke tekening het een en ander voorafgaat, zien we aan de studies die Gerben ons toont. Wat is de functie trouwens van die kleuren?
'Dat is gewoon een tekenaarsdingetje, want als ik alleen met een zwarte stift schets wordt het zo snel onleesbaar. Ik zoek steeds de juiste lijn in mijn schetswerk en met alleen zwart wordt het dan al gauw een warboel. Als ik de eerste fase met rood potlood doe en daarna met zwart uitwerk, blijft de tekening beter leesbaar. De volgende schets zette ik in blauw op. Met rood potlood werkte ik sommige details nog wat bij en werkte het vervolgens in zwart uit. Die tekening zette ik om naar licht blauw, stelde de figuren nog iets in potlood bij, waarna ik de tekening in inkt uitwerkte'.

Echte namaak

Het voortzetten van stripreeksen door nieuwe tekenaars is in Nederland nooit van de grond gekomen. Een prachtig 'namaakstuk' zoals nu in huize Agterberg aan de muur hangt – uit bewondering voor de grote meesters getekend – blijft dan ook een uitzondering. De zoveelste toevoeging aan de *continuing story* van de Paulus & Douwe-tekening.

(WORDT ZEKER VERVOLGD!)

Paulus en Wawwa
Origineel of namaak

– VERVOLG VAN PAGINA 1

waarbij de achtergrond verder werd uitgewerkt tot een sfeervol nazomers duinlandschap.

Handtekening

Nadat we ook de techniek van het aquarelleren onder de loep hadden genomen stond het voor ons vast dat het een originele Dulieu-tekening betrof. Maar het doorslaggevende bewijs ontdekten we pas toen we het werk voorzichtig uit de lijst peuterden en het passe-partout verwijderden.
Dulieu bleek de plaat halverwege het inkleuren met potlood te hebben ingekaderd. Daardoor wordt duidelijk dat hij het groen aan de onderzijde en de witte bewolking pas als laatste heeft aanbracht.
Maar een echte vondst was een restant van zijn handtekening aan de bovenrand, dat het snijmes had overleefd!

POST VOOR PAULUS

Een selectie uit de vele brieven en e-mails die u ons in de afgelopen periode toestuurde. De afzenders kregen de Paulus-boekenlegger toegestuurd.

Poppenkast

Leuk zoveel positief Terschellings Paulusnieuws in de laatste Bouterbode, al zaten ze er met die poppenkast wel helemaal naast! Mooi dat u de originele afbeelding kon aanwijzen die

tot voorbeeld heeft gediend van die erbarmelijke beschildering. Ik dacht zelf eerst aan een andere illustratie uit een oude Paulus-aflevering in Eva, maar toen ik die opzocht was het 'm net niet zoals u ziet.

Hans Muller
AMSTERDAM

Tuintje #2

Het lijkt alsof de volgorde van de plaatjes van 'Paulus in zijn tuintje' in Bouterbode 76 van rechtsboven naar linksonder loopt; lijkt dat maar zo of zit daar een reden achter? Ik dacht juist vooral bij die bovenste strook: ton is leeg, dus water halen bij de beek.

Marcel Louis
AMSTERDAM

Normaal zou andersom zijn, van linksboven naar rechtsonder. In dat geval gaat Paulus eerst de emmers vullen bij de beek. Later haalt hij water uit de ton (zie het opstapje) voor de tuin. Hoe lichter de gieter, hoe hoger hij hem kan optillen. Het zijn 'maar' losse vakantieschetsen, waarbij het een uit het ander voortvloeit denk ik.

– DE REDACTIE

DE KERSTVLAM - door Jean Dulieu

Heel lang heeft Paulus erover gepiekerd hoe hij dat nu met elkaar overeen moest brengen: Kerstmis en een draak.
Het was erg moeilijk om er iets op te vinden, maar één ding stond al dadelijk vast: er kon geen sprake zijn van een kerstboom.
Iedereen weet hoe brandbaar kerstbomen zijn. Iedereen weet ook dat je bijzonder voorzichtig moet zijn met al die brandende kaarsjes.
In andere jaren had Paulus altijd voor de zekerheid een emmer water onder de tafel klaar gezet.
Er mocht eens een ongelukje gebeuren! Maar een vuurspuwende draak blus je niet met een emmer water!
Flipje was een best beest, dat het helemaal niet kwaad meende. Maar als hij lachte kwamen er vonkjes uit zijn keel en als hij niesde kwamen er vlammen uit zijn neus. Flipje kon daar niets aan doen, het was nu eenmaal zo. En als Flipje iets heel prettig vond, dan sproeide hij van puur plezier een regen van vuur. Zoiets kun je echt niet hebben bij een kerstboom.

'En dus nemen we dit jaar geen kerstboom,' besloot Paulus.
'Maar wat doen we dan?' vroeg Flipje teleurgesteld.
'Ik weet het nog niet,' zei Paulus, 'misschien een enkel kaarsje...'
'*Bah*,' zei Flipje minachtend, 'wat is nou een kaarsvlammetje?
Ik kan toch zeker veel mooiere vlammen maken?'
Op dat moment kreeg Paulus een uitstekende inval.
'Je hebt gelijk,' riep hij uit, 'en nu heb ik het meteen gevonden ook. Jij wordt een kerstdraak!'

'Wat is een kerstdraak?' vroeg Flipje nieuwsgierig.
'Dat is een draak die met een kerstvlam door het bos loopt.
's Avonds, als het donker is. De dieren zullen het prachtig vinden.
Voel je daarvoor?'
'Nou en of,' zei Flipje.

Nou kunnen jullie natuurlijk niet allemaal een kijkje gaan nemen in het grote bos. Dat is wel jammer, want daar zou je een wonderlijk schouwspel kunnen zien.
Zo gauw het helemaal donker is geworden, wandelt Paulus er rond met een zielstevreden gezicht en met Flipje aan de lijn. Het draakje is reuzetrots, dat kun je begrijpen. Hij zorgt voor de kerstvlam en nog nooit hebben de dieren van het grote bos zo'n mooie kerstvlam gezien. Er zijn cadeautjes, net als andere jaren, en kerstkransjes en borstplaatjes, alleen géén kerstboom, want dat zou te gevaarlijk zijn. Maar niemand voelt zich tekort gedaan, want een kerstvlam is eigenlijk net zo mooi als een kerstboom.

(WORDT VERVOLGD)

BOUTERBODE 78
REDACTIE Maarten J. de Meulder
POSTADRES Dobbenwal 47 - 9407 AD Assen
MAILADRES info@demeulder.nl

ABONNEMENT – BB76 t/m 80: € 9,00 (of € 8,50 met autom. incasso) op NL97 INGB 0003 9454 95 t.n.v. Uitg. De Meulder, Assen – of via aankoop in de webwinkel van www.demeulder.nl

VORMGEVING Rudy Vrooman, Zaandam
VERANTWOORDING PAULUS-ILLUSTRATIES

TIJDSCHRIFTCODE ISSN 1388-2465